

Reactie internetconsultatie *Besluit en Regeling versterking regie volkshuisvesting*

In deze brief treft u de reactie van Dakloosheid Voorbij!¹ en SamenThuis2030² op de internetconsultatie *Besluit en Regeling versterking regie volkshuisvesting*.

Wij verwelkomen de inzet tot meer regie op Volkshuisvesting. We zijn blij met de initiatieven die huisvesting hoog op de landelijke agenda zetten. Bovendien zien we een positieve omslag in destigmatiserend taalgebruik. Ondanks deze positieve noten zijn we vooral teleurgesteld. Na het eerdere *Besluit specifieke groepen tijdelijke huurovereenkomst* zien we dat ook dit *Besluit en Regeling versterking regie volkshuisvesting* het recht op huisvesting van hen voor wie dat recht het meest onder druk staat, namelijk dakloze mensen, niet wordt verwezenlijkt. Sterker nog, het bestendigt normen die ingaan tegen het recht op huisvesting. Wij roepen de minister op om de volgende zorgen in acht te nemen tijdens het finaliseren van dit besluit:

1. Er was wederom geen betekenisvolle participatie van mensen met ervaringskennis en hun onafhankelijke belangenbehartigers;
2. Alleen mensen uit een intramurale instelling komen in aanmerking voor verplichte urgentie;
3. Uitsluitingsgronden bestendigen stigma en gaan in tegen het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een thuis³ (NAD);
4. Onduidelijke criteria leiden tot willekeur, kansenongelijkheid en minder regie.

Wederom geen betekenisvolle participatie

Geen beleid over ons zonder ons is een bekende en breedgedragen uitspraak, en ook één van de uitgangspunten in het NAD. Geen enkele organisatie van onze samenwerkingsverbanden SamenThuis2030 of Dakloosheid Voorbij! is betrokken geweest bij de totstandkoming van dit besluit. Bij navraag blijkt ook dat geen enkele onafhankelijke belangenorganisatie die wij spraken op enig moment betrokken was. Dit is het tweede besluit op rij, na het Besluit Uitzonderingsgroepen Wet Vaste Huurcontracten, waarbij de minister handelt in strijd met het door hem medeondertekende Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis. Wij vragen ons af in hoeverre er voldoende kennis en draagvlak binnen het Ministerie van Binnenlandse Zaken rondom het NAD aanwezig is.

Tijdens de presentatie van het NAD op 5 december 2022, noemde staatssecretaris van Ooijen SamenThuis2030 een belangrijke luis in de pels, en onderstreepte dat een gelijkwaardige plek aan de besluitafel nodig is om de paradigmashift van zorg naar wonen te kunnen maken. In het geval mensen met ervaringskennis wél waren meegenomen bij het ontwikkelen van deze regelgeving, dan zou het systematisch uitsluiten van een groep mensen en het niet meenemen van de afspraken in het NAD niet aan de orde zijn, of zou dit ten minste onderbouwd zijn.

¹ Dakloosheid Voorbij! is een landelijk samenwerkingsverband van negen onafhankelijke belangenorganisaties die zich inzetten voor het voorkomen en uitbannen van dakloosheid

² SamenThuis2030 is een landelijke coalitie bestaande uit zeven onafhankelijke belangenorganisaties gericht op het voorkomen en uitbannen van jongerendakloosheid in Nederland

³ Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerste een Thuis – vanaf nu wordt er verwezen naar dit plan met de afkorting NAD

Actielijn 5 in het NAD betreft betekenisvolle participatie van mensen met ervaringskennis; de afspraak is dat zij in het ontwikkelingsstadium van beleid al worden meegenomen⁴. We roepen de minister op dit in acht te nemen, ook bij de herziening van deze regeling.

Grote groep dakloze mensen wordt uitgesloten van verplichte urgentie

De manier waarop dit besluit inhoud geeft aan de verplichte urgentiecategorieën werkt kansenongelijkheid, sociale exclusie, discriminatie en stigmatisering in de hand en bemoeilijkt het preventief interveniëren op dakloosheid.

Veel mensen die zich in een situatie van dakloosheid bevinden, volgens de erkende ETHOS definitie⁵, worden nu niet meegenomen in de verplichte urgentiecategorieën.⁶ Deze ETHOS Light definitie is de leidende definitie van dakloosheid in Nederland en in de Europese Unie. We stellen voor om in dit Besluit aan te sturen dat alle gemeenten een telling doen volgens ETHOS Light Methode.

Gemeenten zijn leidend in de uitvoering en zullen bijdragen aan het bedenken van concrete oplossingen voor deze groep op lokaal niveau. Richtlijnen hiervoor, afspraken of concrete kaders ontbreken nog volledig in dit Besluit. Een gebrek aan éénduidigheid leidt tot willekeur en sluit een grote groep onterecht uit van urgentie.

Het Besluit staat daarmee ook haaks op het uitgangsprincipe van het NAD, namelijk dat *iedereen recht heeft op stabiele en permanente huisvesting* en dat *dakloosheid te allen tijde wordt voorkomen*⁷.

Stereotypes zijn leidend voor verplichte urgentie

Dit besluit gebruikt het *zelfredzaamheidscriterium* om een grote groep mensen in dakloosheid uit te sluiten van een verplichte urgentiecategorie. Dit gaat lijnrecht in tegen de ambitie die is opgenomen in het NAD om de paradigmashift van *Opvang naar Preventie en Wonen Eerst* te verwezenlijken. Het recente advies van de RVS⁸ om het zelfredzaamheidscriterium af te schaffen wordt niet meegenomen, terwijl dit wel een voorwaarde is voor de systeemverandering die ook de minister wordt onderschreven als wat nodig is om dakloosheid op te lossen.

Het huidige besluit neemt groepen dak- en thuisloze mensen niet mee in de urgentiecategorieën, en ook binnen de categorieën zelf wordt een reeks aan uitsluitingscriteria opgeworpen, die leiden tot (kansen)ongelijkheid. Alleen mensen die verblijven in een intramurale voorziening komen in aanmerking. Deze mensen zijn veelal geïndiceerd met zorg vanwege (complexe) problematiek op meerdere (psycho)sociale leefgebieden.

⁴ NAD; 2022, pag 40-42

⁵ ETHOS Light is een afgeslankte versie van ETHOS speciaal ontwikkeld door de EU als instrument om het aantal dak- en thuisloze mensen in kaart te brengen. Deze bredere definitie van dakloosheid is de norm binnen het Nationaal Actieplan Dakloosheid om de grootte van de groep dak- en thuisloze personen in kaart te brengen.

⁶ In de huidige vorm van het besluit behoren: mensen die leven in de openbare ruimte, mensen in niet-conventionele woonplekken, mensen die tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of kennissen en mensen met dreigende huisuitzetting *niet* tot de verplichte urgentie categorieën.

⁷ NAD; 2022; 19

⁸ Raad Volksgezondheid & Samenleving: Van overleven naar bloeien: bestaansonzekerheid voorkomen en verminderen (2024)

Deze ‘voorwaarde’ om in aanmerking te komen voor permanente en stabiele huisvesting sluit een groep mensen bij voorbaat uit, op basis van zelfredzaamheid. Deze uitsluitingsgrond bestendigt het stereotype beeld van dakloosheid (gelieerd aan verslaving en/of psychische problematiek). Terwijl we weten dat de realiteit voor veel dakloze mensen anders is.

Althans, vooralsnog, want het hanteren van het zelfredzaamheidscriterium zorgt er, in onze ervaring, voor dat mensen verder afglijden. Wat eerst vooral een huisvestingsprobleem was, wordt snel een serieus gezondheidsprobleem en heeft effect op alle leefgebieden. Het bieden van stabiele veilige huisvesting zorgt er dus voor dat iemand niet (verder) afglijdt, en dure en intensieve ondersteuning nodig heeft.

Bestendiging Woonladdermodel houdt status quo in stand

Dit Besluit geeft mensen pas toegang tot urgentie als zij gebruikmaken van de opvang. Dit druist regelrecht in tegen de paradigmashift van *Opvang naar Preventie en Wonen Eerst* die het NAD beoogt. Dat gaat immers om opvang overslaan en zorgen dat mensen hun huisvesting behouden dan wel direct herhuisvest worden.

Het Besluit is gestoeld op oud denken en houdt het woonladdermodel in stand. Stigmatisering en vooroordelen liggen hier voor een groot deel aan ten grondslag. Een leidend principe van het NAD is juist het *scheiden van wonen en zorg*. Woonzekerheid en rechtsbescherming mogen niet voorwaardelijk zijn, want zij zijn onderdeel van het recht op huisvesting.

“Dakloze mensen hoeven niet te bewijzen dat ze ‘klaar’ zijn voor een zelfstandige woning of deze te ‘verdienen’. Mensen kunnen het liefst direct en zonder tijdelijke voorzieningen of anders zo snel mogelijk in een voor hen zo thuis mogelijke omgeving wonen. Gezondheids- en sociale problemen worden het meest effectief aangepakt wanneer huisvesting duurzaam en veilig is”⁹.

Het recente onderzoek van Platform31 en Stichting EropAf!¹⁰ over de praktijk van wonen en begeleiding geeft handvatten over wat wel en niet in lijn is met het NAD. In de regeling wordt voortdurend gewezen op woonzorgconstructies waarvan we weten dat die niet bijdragen aan het oplossen van dakloosheid. Juist het scheiden van wonen en zorg is één van de doelstellingen die bijdragen aan het beëindigen van dakloosheid.

Onduidelijke criteria zijn verbod voor willekeur (en minder regie)

De reeks opgeworpen uitsluitingscriteria, in combinatie met de vrije regelruimte voor gemeenten, leidt tot vrij interpreteerbare beoordelingen of iemand al dan niet als urgent woningzoekende wordt beschouwd. Deze regeling zal dan ook niet kunnen voorzien in een eenduidige richtlijn als het gaat om het permanent en stabiel huisvesten van deze groep mensen. Duidelijke begrippen en kaders, centrale sturing en monitoring zijn randvoorwaardelijk om het recht op huisvesting voor ieder mens te waarborgen.

Conclusie

De verdere uitwerking van de Wet Regie in dit Besluit en Regeling versterking regie volkshuisvesting laat veel ruimte voor interpretatie van gemeenten, er zijn onduidelijke

⁹ Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een thuis (2022) pag. 7

¹⁰ Handreiking Wonen met begeleiding – Eropaf! (Platform 31 en Eropaf; februari 2024)

uitsluitingscriteria geformuleerd, niet alle groepen (dreigend) dakloze personen zijn meegenomen en tot slot zijn er bij sommige groepen voorwaarden toegevoegd die regelrecht ingaan tegen het door de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening zelf ondertekende Nationaal Actieplan Dakloosheid.

Zoals de wet nu is, verbetert er voor een grote groep mensen die nu (dreigend) dakloos is niets. Juist ook deze groep zou, in z'n geheel, zonder voorwaarden verplichte urgentie moeten krijgen. Alleen dat kan regio's vervolgens aansporen serieus werk te maken van het tegengaan van schaarste, door maatregelen op de korte termijn (leegstand aanpakken, samenwonen stimuleren etc.) en op de lange termijn (voldoende passende en betaalbare huisvesting bouwen) te treffen.

Zonder dat gevoel van urgentie blijven we schaarste managen met dit soort halfslachtige besluiten en lossen we dakloosheid niet op. Met het prioriteren van (dreigend) dakloze mensen over de volle breedte dragen we bij aan het voorkomen van dakloosheid, en dat is toch precies de bedoeling?

Dakloosheid Voorbij! namens:

Ervaring die Staat, Eindhoven
Netwerk DAK, Utrecht
Housing First Nederland, Utrecht
Pauluskerk, Rotterdam
Stichting Lumen Holland Rijnland, Leiden
Stichting GOUD, Utrecht
Straat Consulaat, Den Haag
Zorgbelang Inclusief Basisberaad, Rotterdam
Straatalliantie, Amsterdam

SamenThuis2030 namens:

Basisberaad, Rotterdam
Don Bosco U-2B Heard!, Utrecht
Don Bosco Straatvisie, Amsterdam
Housing First Nederland
Jongerenpanel de Derde Kamer
KernKracht Midden-Holland
Straatconsulaat, Den Haag

Voor vragen kunt u contact opnemen met Nathalie van Schagen (woordvoerder Dakloosheid Voorbij! 06- 417 22 808, nathalie@dakloosheidvoorbij.nl)